WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА СРПСКО-КРАЉЕВСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАНКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 18 УТОРАК 6 ЈУЛА 1893 ГОДИНА III

20 САСТАНАК
26 јуна 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО НАЈПРЕ ПРЕДСЕДНИК,
Никола П. Пашић
А ЗА ТИМ ПОТПРЕДСЕДНИК,
Дим. Катић
СЕКРЕТАР,
Никола Николић
(НАСТАВАК)

(О трошарини).

Милан Ђурић — Господо, ја нисам трговац, немам ни кафе ни шећера, да би ми се могло пребацити да сам заинтересован, кад говорим о овом члану.

Ако би овај члан усвојили, онда какве би посљедице наступиле с правне стране, веома лепо нам је објаснио г. Вељa Тодоровић, чије ћете правно знање морати сви признати, он је врло лепо преставио, како би у том случају, кад би се овај члан усвојио, овај закон имао повратне силе на штету раније стечених права, а то би било са свим противно јасним одредбама Устава, ја о томе нећу више говорити, већ ћу обратити пажњу Народне Скупштине на једну другу околност, коју до сада ни један од предговорника није поменуо, а то је: да се чувамо сталешкога дељења, јер ако пођемо овим путем, на то ћемо наићи, а сем тога, једнога дана доћи ће ред и на нас, да се и ми разним наметима оптерећавамо. Таквим начином ми можемо доћи дотле, да кажемо једном сељаку, кад му је добро летина родила: е ти сад имаш доста ране, и воћа више и то много више него што си до сада имао, за то сад треба већу порезу да плаћаш; или кад краљ једног официра произведе за генерала, који се учинио заслужним у ратним приликама, ми да му кажемо пошто си са чином добио много већу плату, за то треба и више намета и порезе да сносиш, — ја држим да би такво поступање било с једне стране неумесно, а с друге и неправедно. Не идимо тим путем, јер ћемо наићи на један тајни конац, који ће нас постепено цепати и раздвајати једног од другог, а од тог никад користи видети нећемо већ само штете. Ја не могу да разумем како ми можемо сада људима отварати дућане и магацине њихове и на еспап који се тамо нађе поново наплаћивати трошарину, кад су ти људи на њега већ једном платили тражену трошарину, шта су ти трговци скривили да се с њима тако поступа. Ја овде не браним гросисте, но браним права свију грађана наше земље па и оне, који се занимају трговином.

Ја држим да сваки не само трговац, већ и занатлија и свештеник и чиновник и у опште сваки српски грађанин, кад све испуњава оно што од њега закон тражи, да тај закон треба и њега заштити, а тако исто и његове интересе, а не да га штети. Ако хоћемо да идемо и радимо против закона, онда најбоље да одемо једног дана, рецимо код Крсмановића, па да му кажемо: ти имаш много новаца, више него што ти треба, ми толико немамо, дај нам да се исправнамо; или да један оде код министра, па да му каже: теби је много плате годишње 12.000 дин., најбоље ће бити да ми то поделимо; или како би било кад бих ја као прота отишао код митрополита, па му казао: теби је твоја плата и сувише велика, а моја мала, није право да више тако буде, већ да ти од твоје плате и мени дајеш — ја држим да овакве поступке нећете никад одобрити, јер су они са свим неоправдани и незакони. И с тога ја се надам у правичност Народне Скупштине и мислим, да се она неће дати завести, за неким тренутним добицима, који ће ући у нашу државну касу, ако овај предлог усвојимо. Ви се врло добро сећате, како су радили родитељи наших старих, кад умре у којој породици који члан, и тиме она буде оштећена и материјално посрне, онда се они договоре па сами за ту породицу порез и остале дажбине плате; врло добро знате, да док се тако радило, да је и било среће и благостања у нашем народу и моћи у моралној заједници његовој. Данас пак преоптерећени су разним наметима и чиновници и свештеници и у опште сви грађани услед ратова за ослобођење народно и примање обавеза, које нам је берлински уговор наметнуо; многи домови доведени су до пропасти, а много их је због тога већ и пропало, и ако усвојимо овај предлог законски и даље пођемо овом практиком, још горе ћемо стање створити, јер ће тада народ бити подељен и на сталеже, од којих се можемо надати само штети. Ја ћу се, господо, обрадовати, кад видим да се наши радници, трговци, чиновници и остали грађани ове земље почну богатити, али само крећући се у границама земаљских закона, то ће учинити да наша земља, наше финансије се окрепе и свакако служиће нам свима на част и дику. Ја вас молим, господо, управо и немам шта да вас молим, јер мислим да и сами увиђате основаност овога, да не пођемо овим путем дељења, и да се не огрешимо о правду и закон, већ да трговце и остале грађане помажемо у њиховом раду, и радимо на њиховој срећи и благостању, јер таквим радом одужујемо се земљи и вршимо савесно нашу посланичку дужност, јер они, ако буду богатији, тада ће више држави плаћати, те свакако држава неће штетити, а међутим јасно је, да би се наши трговци много оштетили, ако би овај члан остао, као што га је одбор предложио, а ви врло добро без сумње знате ону пословицу: „Ако нам није вајде од очију није ни од трепавица“. Опет на завршетку говора да поновим, да ћемо погрешити, ако пођемо овим путем јер нећемо никакве користи у касама имати него само штете и произвешћемо забуну у радњама трговачким а свију је нас жеља да потпомогнемо радиност, производњу, занате и трговину. (Чује се: тако је).

То је што сам имао да кажем.

www.unilib.rs

Максим Сретеновић — Нисам мислио да тражим реч, пошто сам видео да се доста говорника пријавило, али ме је изазвао г Ћирковић, председник трошарин. одбора, те сам се јавио и ја за реч. Он вели: да се није сложио са одбором односно овог члана, што је одбор ову ствар ватрено заступао. Кад је одбор узео овај законски предлог у проучавање и расматрање радећи редом дошао је на чл. 16, тада се у одбору није пашао ни један члан, који је био зато да остане поменути члан, и поштo ту није био г. министар финансија, те да он да обавештења, шта га је руководило да уметне члан 16 овог закона, који само у овој прилици терети десетак колонијалних трговаца, а не обухвата и оне трговце, који су пред ступање у живот трг. уговора са Аустријом навукли огромне количине еспапа разних, те да избегну већу ћумручину, а то су мануфактуристе, гвожђари, лончари и т. д. па налазили смо, да кад су се они овом приликом користили, нека се и бакали, који у велико раде, користе, а готово сви су Београђани, који ће том коришћу користити Београду као престоници и у извесним приликама као богати људи и отаџбини. Али када је дошао г. министар и дао као обавештење, да правда захтева, што су се жалили многи омањи, на броју педесет бакала, како они ни за годину неће користи имати, јер немају рачуна донети еспап, докле гросисге не продаду привучене огромне еспапе и што држави треба данас у овом оскудном стању и најмања сума камо ли ова огромна, што се од ове трошарине постизава, те је то дало повода да потпишемо овај извештај руковођени правдом и патриотизмом, а не злом вољом ма на спрам кога, потписао би га и Ћирковић, ако га не руководи то, што ће се да замери код Београђана.

Министар је казао: шта га је руководило, те је накнадно донео у закон овај члан 16, — ради оних преко 50 трговаца омањих, који нису имали толико кредита, колико велико-продавци и богати трговци, па да повуку суму, те да се и они овом приликом користе.

Одбор је расмотрио: да ли је боље, да се увреде оних 50 сиромашних трговаца, или да повуку 10 или 15 богатих, велико-продаваца колонијалних еспапа, који су имали кредита, и могућности, да се не само извуку од плаћања ћумрука, него и од плаћања трошарине. Још хоћу да напоменем, ово господин Министар није одлучно казао, него је само рекао нека се то изнесе Скупштини, па, ако она нађе за сходно, нека га прими, а ако неће — неће. И ја од тога нећу да правим питање.

И с тога је одбор написао овакав извештај и изнео чл. 16. И разуме се, ми нисмо ради овако стање ствари. Главно је, ми смо изнели, а не држимо се баш одлучно овога, јер ако је Скупштина вољна, ја нећу онако ватрено да браним тај члан, — како Скупштина нађе шта је право и добро, нека уради, ја пристајем на то (Чује се: да се реши, да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши о тој ствари? (*Вичу: јесте*). Још су се јавили да говоре г. г. Стојан Станковић, Алекса Ратарац, Тома Бојичић, Михаило Веселиновић, Вукашин Петровић, Ђока Анђелковић, Пера Павловић, Милан П. Милићевић, Михаило Радовић и Михаило Поповић.

Михаило Веселиновић — Молим вас, господо, ја сам трговац, али овде као посланик, морам да говорим онако, како ми дужност налаже. Овај члан 16 у коме се наређују, да ће се попис извршити на све, што се у земљи затекло пре овога закона на шећер и кафу, са свим је умесно и правично. Кад кажем, да је умесно и правично, ја ћу да изнесем неке разлоге зато у колико умем и знам. Но пре свега, ја ћу да напоменем неколико речи, — што не треба да ми се замери од стране господина министра финансија, а то је ово. Мени изгледа, унашање овог члана у овакав закон, више као некакав маневар, као нека припрема за поједине трговце београдске велико-продавце. Кад велим, да је то више као припрема, ја ћу да кажем и за што је то. — А ево за што. — Ја се сећам од претпрошле године 1891, кад је прошли закон о трошарини донесен, исто тако у пројекту ударена је трошарина на шећер и каву. И по моме мишљењу оваким поступцима дају се неколицини трговаца београдских и у унутрашњости велико продаваца, — на жалост, ни више ни мање — но неке повластице, од свих осталих трговаца — они су и претпрошле године раније навукли грдне количине шећера и каве, а користећи се сваким сличним чланом у прошлом закону, они су и пре вотираног закона о трошарини почели наплаћивати трошарину у своју корист од потрошача (Тако је). — И ја имам уверења, да су тада они по 5 и 6 динара наплаћивали при продаји на сандук шећера т. ј. више од половину суме на име трошарине од потрошача, док међу тим доцније и ако је законом ударена трошарина на шећер и кафу није се наплата извршила, а они су то без сумње у напред сазнали.

Ја потпуно имам уверења; на то бих се и заклео и свој живот положио. —

Г. г. Димовић и Ћирковић мало пре у својим говорима нагласише још и то, поред тих повластица, као што сам напред казао, с предумишљајем или унапред знајући за такав маневар, — и чак су посведочили, да се и при попису предмета, који подлеже трошарин може од стране неки држ. органа ићи на руку трговцима и у место количине, која се фактички при попису нађе, да убележи само половину од тога, а разуме се, под извесном међусобном погодбом. То је невоља једна, и жалост је. да се у Народном Представништу мора тако говорити о чиновницима. Али опет, може се и то казати, ако је све у истини; а то није лаж, и ја могу потпуно да верујем, нарочито г. Ћирковићу као Београђанину; а то нека служи само на част и образ таковим српским чиновницима!! Они нам се сваког часа препоручују, долазе код посланика за препоруке, и унапређења траже, — то је жалосно, кад се о њима тако мора овде говорити! —

Дакле, као што мало час казах, господин министар, нека ми не замери — ја ово не управљам на њега непосредно, него, мени се чини, као што је у више прилика обраћана пажња не само њему, него и осталој г. г. министрима да поред оних, има и ситнијих, омањих органа, који овакве ствари врше на рачун њихов.

Потпредседник — Молим вас, говорите о ствари у чл. 16, а немојте о другом чему — о чиновништву, јер чл. 16 нема никакве везе с чиновништвом.

Михаило Веселиновић — Ја и говорим о чл. 16; као што рекох, не управљам мој говор на министра непосредно, него на његове органе, који овај маневар припремају и обављају, и обавештавају извесне трговце, велико-продавце у Београду те да ови праве велике капитале себи и зидају петокатнице у Београду. Треба само да разгледамо по Београду, кад сам ја био трговац пре 15 и 20 година, неки су били калфе и шегрти, а сад кроз кратко време од 5—6 година они су врло богати трговци, а док су за мене и мој деда и отац радили, и ја сам, па сам опет остао сирома или обичан газда.

Потпредседник — Ја вас молим, и по други пут опомињем да говорите о чл. 16 или предложићу Скупштини, да вам закрати реч!

Михаило Веселиновић (наставља) — Из свега овога, што сам до сад изнео, ви, господо посланици, који сте из унутрашњости, метните руку на срце, па водите рачуна о томе, колико ће београдских трговаца себи направити велике капитале за кратко време, а на штету државе од понеколико артикала, који су тако силно навукли у земљу.

Но баш ради тога, и постигнућа саме замисли, за сада као на првом читању ја опет молим Народно Представништво, да се овај члан укине.

Министар финансија М. Вујић — О самој овој ствари, задржао сам себи право, да и ја при крају кажем своју реч. Дозволите ми само да поводом говора Веселиновића, кажем неколико речи.

Оно, што је већ и Ћирковића наводнило, на овакву мисао да може бити погодбе између трговаца и појединих органа државних. г. Веселиновић је сматрао за потребно, да овако нашироко разради овде у Скупштини, а то је питање.

Господо! Нема те гране у државном животу, где год су материјална питања, да ту нема могућности злоупотреби. Као што има лопова и иначе кривана у сваком друштву, тако их исто има и у реду државних органа. И ако узмете то као разлог, да за то, што може бити злоупотребе, што је могућност, да и ту буде злоупотребе, да за то не треба установу ову уводити онда ту грешите; такви разлози не би имали никаква логичка смисла, и такав разлог мора отпасти

Никакав такав разлог не може да опстане, јер би онда морале да падну све институције, све установе, просто за то што може бити злоупотреба, а може ли да их и не буде?

Зато што може бити злоупотреба са порезом зар зато да не буде порезе?! Ово је доиста једна тешка мера, или као што сам јуче казао, једна вексаторна мера. И најтеже је за министра да је изврши, зато што има доста незгода при извршењу. Може бити, да су овде огворене могућности многим злоупотребама. О томе да ли треба овај члан изоставити ја ћу говорити доцније а за сад сматрам за дужност да одбијем онај напад на чиновништво. Ја сматрам да није требало, да се у Народном Представништву ни појављују такве речи, да органи државни у свом званичном положају врше злоупотребе у корист своју личну. Може бити да има појединих људи, који греше о закон и о савест, али за те људе има закона и Министар је ту, који ће их казнити, а има и дисциплинарног суда, коме ће они одговарати. Што год ја будем сазнао као Министар, да који од мојих органа чини и најмање злоупотребе, будите уверени, да ћу ја одмах чинити корак, да се они казне. Било је случајева да су ми долазила писма па чак и без потписа, анонимна, против појединих чиновника и ја ни једну ствар нисам оставио без истраге, али могу вас уверити да колико год је било основаних сумњи код појединих тужби, да је било два пут толико без икаква основа. Нећу да говорим сада о тешком положају нашег чиновништва, како има малу плату, и како је мало осигурано; доста је да само упоредите наше чиновништво са чиновницима других земаља, које је много јаче плаћено, па да ми буде слободно да тврдим, да је наше чиновништво поред све своје невоље ипак достојно свога позива и положаја, који заузима. Зато не могу да допустим да се баца љага овде у Народном Представништву на наше чиновништво. Ако који од вас сазна за какву злоупотребу од стране каквог чиновника, изнесите их, па ако ја не казним тога, или који од мојих колега, онда пада одговорност на нас и онда ево вам закона о пословном реду у Скупштини, па поднесите интерпелацију на Министра, па нека Министар падне, ако хоће да држи такво чиновништво.

У овом специјалном случају, како ће се попис извршити и хоће ли бити злоупотреба као што г. Ђирковић каже, да хоће, ја могу са истим правом да посумњам на трговце, да ће их бити, који ће да покушају да подмите каког чиновника, али тако исто знам да има поштених трговаца, који то неће да раде као год што знам да има и чиновника, који не би то урадили; може пак бити и једних и других непоштених па на тај начин да оштете државу. Ако то сазнам као министар финансија дужност ми је да станем томе на пут и да чиновнике казним.

На ону напомену г. Веселиновића, да ће ту бити злоупотеба ја имам да кажем да попис врше полицијски органи. Ту ће отићи комисија састављена из државних органа и трговаца, отићи ће у већа стоваришта, па ће пописати све што има на стоваришту и према томе ће се даље поступити. То ће се извршити као што рекох преко полицијских органа, ја мислим, да ће овде бити најмање могућности, да се врше злоупотребе, биће можда неколико људи, који ће хтети државу да преваре, али и то иде тешко. Оволико сам сматрао за дужност да кажем поводом ових напада и да их одбијем од државних органа, а доцније ћу да кажем о самом овоме члану шта сам имао да кажем.

Анта Радосављевић — Пошто су увозачи стекли раније законом право, то сам противан овоме члану и с тога сам да се, као излишан, са свим избрише.

Алекса Ратарац — Ја сматрам да Народна Скупштина, као представништво целог народа, треба да чува тај свој високи позив и то лепо име, које у народу постоји, да се сви обраћају Скупштини и траже од ње правде. Скупштина кад донесе закон, тај закон треба увек да има правде у себи.

Овај закон о трошарини јесте закон, који се из нужде финансијске ствара. Но ако је закон из нужде финансијске управо он треба да у себи садржи правичности. Мене буни овај чл. 16 и стекао сам уверења, да је он неправилан а то с тога, што ће људима да се тражи да доплаћују оно, што су већ једаред платили. Па кад би се дозволило, да са оним људима, који су платили више врати новац, који по овом новом закону не би морали да плате, може бити да би се ја и питао, како ћу гласати за овај члан или за њ против. Овако начиниће се трзавица у држави и општа забуна међу трговцима, а ми треба, да се клонимо од свих трзавица.

Овде се напада како су извесни трговци унели велике количине еспапа. Ја вас питам: па где то стоји записано колико и кад требају наши трговци да уносе еспапа, и колико треба да уложе капитала!? То не могу.

Ми не можемо да ограничимо или да осумњичимо на основу неке претпоставке, и за то ја и не могу да кажем, да да су они уложили свој капитал са нарочитом претпоставком, да пред овим законом ћаре.

Дакле ја бих хтео само да оно, што је неки стекао на основу закона, да то чувамо па било право или не како за појединце тако и за државу и за то ћу ја гласати против овог члана 16.

Тома Бојичић — Не могу да се сложим са оном господом, која говоре против овога члана из разлога тог, што је потреба финансијска изазвала овај закон да се изнесе пред Народну Скупштину, па за то бих био да се он прими, Јер ако ћемо да видимо ваљде од овог закона, онда не треба на првом кораку да му стављамо тешкоће у томе, што ми сви знамо да су већи трговци навукли толико еспапа у нашу земљу и ће с тим да нам осујете нашу добру цељ да нађемо изворе, да попунимо наше државне расходе. Дакле то је главни разлог, који треба да буде пред нама у Народној Скупштини. Друго оно што се г. г. говорници позивају на стечено право законско и да закон не може имати повратне силе имам ово да одговорим. Сетићете се, није давно било, кад смо претресали закон о сеоским дућанима, онда мој пријатељ г. Ђирковић није казао да су сеоске дућанџије стекли законом права и да им се та законом стечена права не могу одузети, но је казао Скупштина је донела закон а она га може мењати и допуњавати. То је било пре годину дана. (Чује се: *тако је*). Кад је тако било пре годину дана, онда ја мислим да и овде нема места говору о стеченим правима и да закон има повратне силе. Ја могу рећи са чистим убеђењем као посланик, по што је овај закон изнела потреба финансиска, да овај члан не треба да се укине и ја ћу гласати за њега као што је предложен. Нека г. г. предговорници казала су, као да ће се по овом члану два пута плаћати трошарина, ја ћу молити ту господу да добро прочитају тај члан, па ће видети да то не стоји, у њему се каже то, да ће се од наплате трошарине одбити она сума, коју су трговци по старом закону трошарине већ платили а разлог да се трошарина по новоме закону наплати у томе је, што су неки трговци хтели да обману државу, и пре, но што ступи закон у живот, увезли су грдне количине еспапа само да избегну плаћање трошарине по новом закону. По овоме члану ти трговци имали би да доплате трошарину у колико је трошарина по новоме закону већа од трошарине по староме закону. То је што сам имао да кажем.

Миленко Веснић — Ја морам признати и ако живим дуже у Београду, да ја нисам могао да видим као што је мој пријатељ Веселиновић видео у Београду петокатнице. У Београду нема ни четворокатнице, трокатница има врло мало. Ја могу да сажаљевам што тога нема, а могу да сажаљевам што наши трговци нису могли у трговини да постигну успех, да могу да подигну петокатнице, јер у осталом свету, трговци и јесу тај сталеж, који подижу петокатнице и четворокатнице. па да се запитамо, колико ми имамо лепих и добрих кућа у

Београду? Ако промотрите добро главне улице београдске видећете, да међу њима има оно добрих кућа, које су подигнуте за владе кнеза Милоша и што су их подигли неколико пређашњих министара, па чак и сељаци. Ја сам ово напоменуо нарочито с тога, што ми изгледа, да се овде полази са једног погрешног принципа начелно, да се гледа завидљивим очима на трговце, који теку. Ја, господо, ја не могу да појмим једну државу, да може да опстане без добрих и богатих трговаца. Ако гледате на свет и развој догађаја у земљи, ви ћете видети да ти богати трговци не само што појачавају финансиски — економски кредит своје државе, него у многим приликама чине, да се и у другом погледу држави или народу учине велика и добра дела. Ја вам помињем само ово да се стајало на пут Илији Коларцу, да се обогати, да му се стајало на пут — допустите ми да се овако изразим ситничарским, овако непотпуно довољним разлозима, — зар би данас ми могли да се поносимо таквим једним човеком. Ја вас молим, господо, да на ову ствар гледате, не само са гледишта финансиског, што је тражио г. Вељa Тодоровић, и на којем земљишту ја потпуно стојим, него да ову ствар посматрате и са гледишта чисто трговачког.

Господо, једно основно начело, један од главних дирека трговине, састоји се у томе да трговац у извесном тренутку заложи цео свој капитал, да се жртвује, да ризикује па да се користи као трговац или да му све на томе пропадне. То је начело трговине, које мислим нико неће порицати па ни сам г. министар финансија, јер тај ризик тешко је везан са самим појмом трговине. Тога начина држали су се наши трговци, у колико тога има, кад су, имајући пред собом нови трговачки уговор и имајући пред собом стари закон о трошарини, заложили може бити цео свој капитал на то, да унесу што више артикала, да зараде, Али, као год што могу да зараде тако, исто постоји могућност да могу да пропадну, јер кад се заложи цео капитал у један артикал, може сутра да падне до најниже цене, онда је неминовна последица, да ту трговац у том случају мора да пропадне. С тога гледишта држим, да се трговцима београдским, и ја ошште трговцима српским не може, замерити и ако су и у толикој мери нагомилали поменуте робе каве и шећера и платили на њу по старом закону трошарину, која се може применити. Појамно је да је тај еспап увезен под старим законом о трошарини и да је по том старом закону наплаћена трошарина на царинарницама, и да се према томе ослобођава свих царина, свих намета, које би ми могли каквим новим законом на те артикле ударити.

Господо, по чл. 5 овога законског предлога за те артикле наплаћује се трошарина у самим царинарницама о томе се говори и у самом чл. 7. Ја мислим кад се то узме у обзир, онда не налазим никаквог великог разлога за то, да се искључиво од колонијалиста трговаца наплаћује трошарина на оне артикле, који су уведени по старом закону и за које су ти трговци добили потпуну разрешницу у погледу на трошарину. Ви њих не можете враћати натраг, и не можете тражити да по новом закону за те раније увезене еспапе плате нову трошарину.

Господо, ја мислим да би се тиме учинила једна велика неправда једном малом броју трговаца — колонијалиста, и ја вас молим да добро свратите вашу пажњу и да добро забележите. Учинили би једну велику неправду малом броју трговаца колонијалиста, који готово увек за готов новац купују колонијалну робу шећер и каву, и молим вас још даље, који купују робу, која је подложна квару, а трговина с таквом робом увек се готовим новцем плаћа. Ми нисмо могли да уведемо трошарину на тканине, (не велим да је то наша кривица, јер нам уговор са Аустро-Угарском на то права не даје) и ако се тканине добијају у много већој мери, на кредит на почек, и ако се тканине нашим трговцима утрпавају са страних пијаца, и ако наши трговци изгледају у том погледу као агенти страних фабрика, док су код колонијалног еспапа наши трговци независни трговци, трговци свога ризика свога кредита.

Сад долази питање финансиско. Па господо, ја мислим да ми не смемо једнако на том питању јашити, јер ако останемо при томе, и узмемо за главно мерило наших послова финансиску страну, ми можемо дотле доћи, да хватамо људе на улици, да тражимо и да им узмемо новац, јер држава треба пара. (Чује се: *тако је*; *није тако*). Ја мислим, да ми тако далеко не смемо терати, јер ако се буде ишло тако, ја не знам где ће се стати. Молим вас да сведем и утврдим свој говор.

По мом дубоком уверењу мишљења сам као посланик, а сматрајући себе за комчетентна, држим да се нов закон о трошарини не може да примени на производе трговачке, који су увезени у Србију и платили трошарину (ударам гласом на то) по старом закону. Према томе мислим да овај члан закона треба да се изостави.

Вукашин Петровић — Ја сам мислио подуже да говорим о овом члану, који се сад претреса али престала је потреба за то, што су предговорници из већине тако ствар расветлили, да се ја могу ограничити само на оно, што сматрам да је најнужније. Кад сам јуче узео реч у општој дебати у начелном претресу имало је у мене мало страха, да ли неће ова одредба да се коси са новим уговором између Србије и Аустро-Угарске. Мило ми је пак било чути јуче, кад се г. министар финансија изразио да је неоснована бојазан, да влади тај уговор смета да се овај члан унесе у закон о трошарини. Допста, велим, да није та изјава пала од стране г. министра финансија у мени би се породила још једна бојазан, да Аустро-Угарска не прави нама сметње за продају жита, које је преко наше границе у Аустро-Угарску увезено, пре ступања новог уговора у живот, па да се и она не користи таквим тумачењем уговора, па да наплати царину на увезено жито по новом уговору. Диференција би била од 25 крајцара, по старом уговору наше је жито плаћено 50 крајцара а сад плаћа 75, дакле наши трговци имали би да плате по 25 крајцара више на сваких 100 кгр.

Но после изјаве владине, коју је учинио г. министар финансија, ми стојимо на земљишту чисто нашег унутарњег законодавства, и кад на том земљишту стојимо, онда можемо или да задржимо чл. 16 или да га одбацимо, како буде скупштинска већина расположена.

Господо, ја сам био задовољан кад сам јуче чуо, да и сам г. министар финансија није био расположен наспрам чл 16, али ми је неправо било што га је унео на наваљивање неколико трговаца малопродаваца, који су, да би сачували своје интересе, навалили те га преспрали да унесе у закон о трошарини чл. 16 једну одредбу, о којој смо овде у Скупштини слушали лепе разлоге са више страна. У оваквом послу не треба да нас руководи расположење лично, а још много мање расположење са стране; у оваквом питању треба да нас руководи чист и прави интерес државни на првом месту, а законитост и правда на другом месту. Интерес државни подмирен је већ тиме, што је велика маса еспапа, која подлежи плаћању трошарине по чл. 16, платила за неколико месеци у напред и трошарину и царину. Држава је усљед спекулације трговачке дошла раније до много веће суме, но што би дошла да није било те шпекулације; дакле држава је добила, јер је много више у напред примила но што би примила да није било овога закона о трошарини.

Осим тога није баш тако велика количина еспапа увезена услед новог трговачког уговора. Ако су моји подаци основани, од 1 јануара до 19 јуна није увезено више од 34000 метар. центи шећера, а г. министар финансије каже да је увезено 2 000.000 кила кафе у мају и јуну. То нису количине које могу да се задрже за дуже време, па да се имамо бојати да ће држава за две три године остати без трошаринског прихода.

Но сад има још једна ствар, коју не треба пустити из вида, а то је што се са колонијалном робом никад не тргује на отвореној пијаци, него на берзи и праве се закључци за неколико месеци у напред. Наш трговац није могао да отиде у априлу или мају, па ни у јануару није могао да купи шећер на отвореној пијаци, него је морао на шест месеци у напред

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да закључи уговор са фабрикантима, па да добије шећер тек после тога рока. Ја на основу тога мислим да се многи трговци нису могли користити па да избегну плаћање трошарине по новом закону. Али шта ће да буде, ако цена шећеру падне? Биће то да ће многи наши трговци, који су услед веће тражње плаћали већу цену, стати пред једну незгоду да изгубе половину свога капитала. Шећер је данас 25 фор. 100 кгр. а био је пре 18 фор., наши су га трговци махом куповали по 20—22 фор. И сад ако падне цена на 18 фор., где је онда корист од ове разлике. Онда наши трговци могу да имају велике штете. Дакле, није тако извесна добит трговачка као што се мисли и да о њој не може бити спора. Може бити и то врло лако да буде и сада као што је један пут већ било. Године 1885 наступила је оваква иста неприлика и наши су трговци са колонијалном робом знатан губитак претрпели. Дакле, није тако сигурно да ће трговци овом приликом профитирати од овог закона.

Ако би случајно остао чл. 16, онда молим да се има на уму изјава г. министра финансија и господе предговорника, да ће се трошарина по чл 16 распоредити само на великопродавце. Ја мислим, да и у том случају треба бити пажљив, јер у овом закону не прави се разлика између великопродаваца и малопродаваца и не зна се шта је великопродавац. С тога ће г. министар финансија морати да нареди попис колонијалне робе по свима стоваришгима и дућанима па чак и по приватним становима, јер закон не прави никакву разлику, који ће се шећер пописати, да ли код великопродаваца или малопродаваца. Дакле, пре но што би донели одлуку хоће ли се задржати овај чл. 16, потребно је да се расветли то питање и донесе одлука, која ће одговарати справедљивости.

Завршујући мој говор, господо, ја сажаљевам што сам у опште морао да говорим о овом предмету, јер налазим да се и само осећање правде, наше грађанске правде, буни против оваквих одредаба, и кад је тај случај, налазим да ће се бунити и међу нама посланицима, од чијег гласа зависи један велики део наших сугрђана. Са тих разлога, ја ћу гласати против чл. 16.

Ђока Анђелковић — Од толиких говорника, који су до сад говорили, ја сам видео да је већина, да су управо сви били против чл. 16 осем мога пријатеља Томе Бојичића. Ја немам шта против њихове тежње да се овај чл. 16 поништи, само мени се чини да су њихови разлози у овоме већином разлози једне стране, која у овом питању хоће да заштити чисто свој интерес. У колико сам могао опазити, овде је у питању сукоб интереса између државе и потрошача и оних купаца, који су извесну количину кафе и шећера унели пре но што ће овај закон ступити у живот. Ја држим, кад је питање о томе сукобу интереса, да се онда треба ставити на то земљиште, на којој страни ми треба да заштитимо те интересе: да ли на оно, које једним делом штити економију народну, или да се задржимо на земљишту она два интереса, која се односе на државу а тако исто и на потрошаче. По мом схватању, господо, држава мора имати своје опредељено гледиште на све грађане ове земље, на све сталеже; она мора бити морални заштитник свију сталежа; она мора бити онај, који ће гледати не на чисто личне интересе појединаца, него на интересе целине, ради коједруш тво постоји. Ако се сложимо да је то гледиште оправдано, онда мислим да треба да стојимо на страни државе, на страни овога чл. 16, који својим наређењем хоће да заштити интересе државне, а у неку руку и интерес самих потрошача и малопродаваца. Ствар је јасна. Треба завирити у факт и он ће нам казати да је овде чисто интерес великопродаваца. Ја немам ништа против њиховог обогаћења, и ја бих се радовао, кад би имали толико капитала да сваки подигне велика здања. Дакле, у том погледу ја се слажем са гледиштем г. Миленка Веснића и налазим да треба да имамо богате људе, који ће располагати милионима.

Ја бих се дакле, радовао томе, но овде је питање да ли је њихово захтевање оправдано према захтеву других потрошача и оних трговаца, који са њима не могу да се надмећу у конкуренцији. Кад човек у такво питање уђе, онда не само да стоји на земљишту чисто трговачком, него мора да се опредељава и по интересима чисто финансиским — по интересима државним и осталих људи, који улазе у састав тих трговаца. Ви знате да су у овој прилици, бар мислим вама је то свима познато — да су сви наши богатији трговци набавили велике количине еспапа. Ја овде код себе имам нарочитих података, који су по мом мишљењу тачни, а то су: да су наши трговци за сада набавили на 272 хиљаде кгр. шећера, 1,900.000 кгр. кафе и 39.000 кгр. сардине а на свима извозним тачкама кафе је унесено: 350.000, шећера 3,000000 сардине 60.000. Ово су најкрупнији артикли, о којима човек може да води рачуна. Кад би се срачунало колико би на овом држава имала прихода, ако би се подвргло трошарини изашло би на 600.000—700.000 дин. Нећу да правдам ствар уобичајеним правдањем, да су наше финансијске прилике тешке, и да с тога треба овај приход држави да припадне, већ ја ћу стати на то земљиште, да држава као морално тело, мора да се у овој прилици обазре на економне наше односе, а не да се пусти оном одредбом — као што је мало час казао г. Миленко Веснић — ризику трговачком, па добило се шта или не добило. Овде није то у питању, већ је питање да ли треба да се држава јави као правични регулатор наших економних односа. Кад држава, по саданьим појмовима економне науке има на то право, онда она у овом случају ништа друго не врши до једно од својих права, а у једно и моралну дужност да заштити ту општу правду и слабије људе, који улазе у конкуренцију са јачим и снажнијим. Са тог гледишта, мислим, да је оправдано да овај члан 16 треба да остане, како га је већина одборска предложила. Што неки од предговорника вели, кад би се овај члан усвојио, да би тада раније стечена права била повређена, — ја држим да не стоји ствар тако. Закон овај не ступа у живот одмах, на један пут, већ он ступа у живот постепено, и ови последњи чланови нису ништа друго *до прелазна наређења закона*, која се у томе и састоје да се стари закон и његова моћ потпуно не призна а прилази новим одредбама новога закона. У томе поступном прелазу се очевидно ни у којем случају ничије право раније стечено не поништава и с тога ја држим да се овим чланом 16 не потиру никаква права, која би се раније могла стећи. Баш кад би то било у питању, ја бих могао да тврдим, да се овде лична права трговаца никако не дирају ни вређају, већ се овде не допушта да се једна врста људи користи на рачун друге. (Чује се: тако је). Ја, разуме се, као што сам и мало час рекао, немам ништа против тога, да радње наших трговаца буду срећне, да имају великих успеха, на против то ће нас све обрадовати и свима нама служити на дику и част, али не могу да допустим да се други користе оним, на шта само држава има права, тим пре, што мислим, да у овом случају држава врши своју моралну дужност, што не допушта да се ти моћни фактори трговачки не оспе толико да пониште мање и ситније наше трговце, који су нама тако исто потребни као и велики. (Чује се: тако је).

С тог гледишта, ја вас молим да озбиљно размислите о овом чл. 16 и да за њ гласате.

Министар финансија М. Вујић — Већ сам рекао и с тога не бих ни узимао реч, јер и мени самом било је тешко одлучити се за овај члан, који је тешко извршити, али кад су овде изнети разлози појединих предговорника, који су образлагали, како и зашто је унесен овај члан 16 у пројект законски, сматрам за дужност, да одговорим на те приговоре, а исто тако, сматрам за дужност, да одговорим и на разлоге господе, који ово питање хоће да расправљају са једног гледишта час државног час финансиског.

Разлози за мене, које сам и јуче навео са своје стране, да овај члан накнадно примим у закон, и опет понављам, ти су, што он постоји од толико времена и година, није никаква новина, и ми га нисмо као неку новину донели.

Ми га, дакле, сад и опет само задржавамо у овом закону, и ја радо признајем да има великих тешкоћа за његово извршење. Најлакше је Скупштини да реши, како ће за потребно за овај члан, али је министарству финансије извесно најтеже да га изврши. Ту се појављују оне незгоде, које је напоменуо посланик Веселиновић.

Ја сам истина заборавио, да му одговорим на неке маневре, које је он напоменуо, али сад ми је згодно дошла прилика, да му на то одговорим. Могу му казати, да тих маневара од стране државних органа не може бити. Нећемо далеко да идемо, ваља се само сететити онога момента, кад овакав пројект закона улази у Скупштину. Трговац то све зна, како то бива. Узмите на ум то, да има два читања да мора бити дебате, да мора да прође најмање 5 дана од једног читања до другог, и да за тих свега бар 10 дана, који морају протећи од дана подношења закона до његовог решења, па ће те знати да при данашњим саобраћајним средствима, трговац има могућности да унесе милијуне вредности еспапа. Дакле, трговац ће одмах, чим из Скупштине сазна да је пројект закона пред Скупштином, за оно десетак дана претреса набавити колико хоће еспапа. То су природне незгоде извршења овог члана. А сад су опет даље незгоде, да се изврши овај закон, јер кад трговац зна, да овај закон хоће да ступи у живот, он почиње еспап крити и растурати. И није никаква дискреција да се чује, да многи трговци већ сад крију и растурају еспап по околним селима. Даље је незгода у самоме извршењу, где ће да се заустави при попису.

Практички се ствари и могу делити на велике и мале, али у закону не може да се каже и определи, шта је велико-продавац а шта мало-продавац. Али, господо, признајем ни разлози финансиски, нити пак завист ситних трговаца према великим, него доиста, увиђајући правичност, да се што већа правда у порезивању постигне, ја сам пристао, да се овај чл. 16 унесе у закон, *(одобравање)* остављајући Скупштини, да се сама она одлучи и реши, а за мене ће, ако га усвоји бити најтеже, да га извршим. Ја ћу онда наравно морати примити сву тешкоћу на се и извршити чл. 16, колико се праведније и правилније може.

Господа, која су говорила о овоме предмету са правнога гледишта, казала су: да се овим вређају стечена права. Ја нисам правник, нека ми се не замери, али ипак мислим, да они греше, кад кажу да се овим вређају стечена права.

Тома Бојничић узео је један пример врло згодан, и ја бих вам могао стотине примера навести, где би се могло у први мах казати да је повреда стечених права. Тако, свака измена порезе, кад се доноси, свако повишење порезе, и то би онда било вређање стечених права. Ја сам на пр. купио кућу, узео сам је кад је била пореза рецимо 3% и ако се после повећа свота порезе, на 5 или 6% од вредности, и ту је повреда стечених права, и да ли би онај имао права онда да каже: ја да сам знао, ја је не би куповао? Не. *(Тако је)*. То нарочито важи за трговце са кућама, онако исто као и за трговце са еспапом.

Држава има права да порезује све предмете, који подлеже било посредној или непосредној порези, она има прво, да повишава порезу, и ту нема никакве повреде стечених права. Друго питање, које господа правници изнеше ово је: предмет један, вели, пошто је једном платио порезу, не може по други пут да се оптерети. Па, господо, у истом закону каже се, н. пр. да се врати, што је више узето за порезу на сировину или полуфабрикат, и онда тако исто, као год што се одбија већ плаћено у једном случају, тако исто и по истом праву и повишена свота наплаћује се накнадно на артикле, који још нису у потрошњу у земљи ушли. Нема ту принципа, по коме на царинари мора се баш дефинитивно сва трошарина да плати. Она се по правилу плаћа у моменту, кад производ улази у промет и потрошњу. Кад производ нпр. пиво, излази из домаће пиваре, у промет, у потрошњу, плаћа одмах трошарину; а исто пиво кад са стране долази, вата се на царини, где се и трошарина наплаћује. Држава каже: ту на граници, ту је већ стража, и ја хватам свакога са производима и трошарину наплаћујем. И ако држава случајно трошарину сву или делом не наплати у почетку, за то што је произвођач пре дигао производе, она има право да је наплати и по други пут, накнадно, то јој право не пропада. То није правило, да држава баш мора да наплаћује сву трошарину на царинари и са те стране нема, дакле, никакве повреде стеченог права. Друга пак господа, као г. Вукашин Петровић, кажу опет да је то противу уговора, који смо закључили, и ту они греше у томе, што бркају појмове: царина и трошарина.

Царина се наплаћује само при уласку робе у земљу као пограничин намет, и једном наплаћена царина не може се, разуме се, више накнадно наплаћивати, нити повишавати; трошарина је пак унутарња пореза, која се у самој ствари наплаћује на производе, који у земљу, у саобраћај улазе Држава има права да наплаћује ту трошарину у моменту, кад улази у саобраћај из фабрике или дућана и ту нема повреде стечених права. То је прави смисао трошарине по мом уверењу. Истинита трошарина у земљи чисто је наша унутарња ствар.

Ја нисам ни с ким имао додира, ни с ким о томе нисам имао нарочито разговора, али сам већ и пре казао, да је по мом уверењу наплата трошаране, наша унутарња ствар, да је чл. 16 и пређе постојао и да нико није схватио тако, да он може бити противан трговинским уговорима, и да никакве интервенције није ни било. Ја мислим, да нема могућности нико да нам ово наше право спори, јер ово није царина, већ трошарина; то је наше унутрашње право, које ми можемо употребити и применити како за најбоље нађемо. Ми можемо трошарину уговором признату спустити, повисити и са свим укинути. Ни једна страна земља нема по мом уверењу права, да се меша у наше чисто унутарње послове.

Овде, дакле, нема повреде по мом уверењу стечених права, нити има повреде уговора, ниги има повреде у оном што се каже, једаред што је платно порезу, па други пут не може, јер као год што се враћа из државне касе, тако се исто и доплаћује. Могло би се још дуго о овој ствари говорити, али ја морам да скратим, с тога ћу да допуним само још једно питање, а то је питање о правди. Није овде питање о задовољењу зависти појединих бакала према великим трговцима зато што и они не могу зидати трокатнице. У том погледу ми можемо само пожелити: камо среће, господо, да смо ми сви богати.

Питање је само у томе, како ће се појединим трговцима, који су увезли велике количине еспапа и који, с тога што су у бољем положају могу да спусте њине еспапе ниже него остали мањи трговци, који нису у стању да ступе у борбу и конкуренцију с њима, како ће се, велим, томе помоћи? Богатији увозници могу да спусте цену дотичних артикла за 50 процената и тиме би штетили малопродавце и даље увознике. Није то, господо, правично да богатимо богатије трговце на рачун и штету сиромашнијих, јер ови богатији, који су веће количине еспапа раније увезли и сад већ вишак трошарине одавно наплаћају, могу штетно да конкуришу сиромашнијим, да на пијаци спусте цену појединим артиклима, јер су они увезли толику количину, да могу да имају појединих артикала за читаву годину дана, или најмање за пола године, и за то би време ови сиротнији трговци морали да посрћу са својим радњама, услед неједнаких услова конкуренције.

Ето, то је био једини разлог, који ме је нагнао да и опет предложим ову стару меру, да би заштитио мање трговце, да не трпе под ударцем неједнаке конкуренције.

Међу тим, ова мера у опште изазива толике маневре, да ми је н. пр. један овдашњи трговац баш у последњем тренутку овако што предлагао: да би било чак добро, да Скупштина на првом читању укине овај члан, па тек на другом читању да га усвоји. *(Смех)*.

Кад све ове разлоге за и против, господо, оцените, онда сваки нека да свој глас по својој савести и убеђењу, а ваше решење ја ћу, ако овај члан усвојите, имати само невоље да извршим.

Вукашин Петровић — Молим за реч ради личног објашњења.

Потпредседник — Да је г. министар за вама говорио; онда би ви могли добити реч ради обавештења, али он није говорио за вама.

Вукашин Петровић — Молим вас само две три речи да кажем. Ја нисам казао да је овај закон противан уговору.

Ја сам само напоменуо, да сам јуче страховао, да тако не буде, и мени је мило било кад сам чуо из уста г. министра да није тако.

Потпредседник — Има још четири пријављена говорника и као што видите већ је прошло подне и требало би закључити седницу. С тога питам Скупштину: је ли воља да се закључи седница? (Чује се: *јесте, није*). Онда стављам на гласање: ко је за то да се продужи рад нека седи, а ко је противан нека устане? *(Већина седи).* Већина је седела и према томе ћемо продужити рад.

Има реч г. Пера Павловић.

Пера Павловић — Ја не устајем зато, нити ми је намера, да браним одвојено мишљене г. Ђирковића, којим тражи да се чл. 16 предлога закона о трошарини избрише, но једино узимам реч да скренем пажњу г. г. посланика, да се у свој прилици не огрешимо о оне трговце, који раде са колонијалном робом.

Као најглавније, што бих имао да речем то је, да бих желео, да се ствари овакове природе, као што је подизање стопа царинских при увозу из страних земаља, тако и за предмете на које се и колико има трошарина ударити, у будуће строжије чувају као тајна државна, те да тиме станемо на пут, да се појединци богате на штету државе, и свију нас.

У предлогу овога закона чланом 16 тражи се, да чим закон ступи у живот министар финансија нареди попис затечене кафе и шећера, и трошарину на њих по овоме закону наплати. Док међу тим трговци који раде са тканинама, гвожђем, и који ревносно протурају стране фабрикате, и од којих су у последње време грдну количину увезли, користећи се старим трговинским уговором као и ови трговци, што колонијалну робу продају, остају, а да их нико не дира. А који ће овом приликом више штете држави нанети, јер на колонијалној роби, која је по старом уговору увезена, изгубиће држава можда 20—30000 динара. А на роби прерађевинама страних фабриката, изгубиће сразмерно више, јер трговци ове врсте, прекомерним увозом тих страних прерађевина, користећи се старим трг. уговором, штете сем државне касе и нашу индустрију и занате.

Колико смо се ми као занатлије обрадовали повишењу стопа царинских на увоз страних прерађевина, јер повишењем те царине, стварају се у неколико повољније прилике, за подизање наше индустрије и заната!

И као што рекох, према тим трговцима ништа се не предузима, да се и њина роба, чим више оптерети као сад кафа и шећер, па кад то не чинимо, и не можемо, онда да и према колонијалистима не будемо претерано строги. Још ако узмемо у обзир и наводе г. Веселиновића, да би тим пописом велики део тога прихода отишао у џеп млогим од тих органа, који би имала тај попис да изврши, јер је тај посао ђаволе природе, онда бих био за то, да ову пилулу жмурећи прогутамо, а у будуће да се старамо, да ствари овакве природе, који треба да буду тајна државна, брижљивије чувамо.

Милан Милићевић — Ја сам још јуче казао да сам противан овоме закону, али кад га је Скупштина примила у начелу, онда он неће донети користи без овога члана 16, ако га не би примили. И онда би изишло то, да смо ми донели овај закон у тој цељи да обогатимо неколико трговаца. А то држим није цељ ни овог закона ни овога поштованог дома, и с тога сам ја да се прими овај члан 16. А што је казао неки од г. г. посланика да треба вратити оним људима, што су више дали трошарине по старом закону, но што би имали да плате по овом закону, то је ствар друга и они нека поднесу Скупштини предлог о томе, па ако буде умесан Скупштина ће га усвојити.

Михајло Радовић — Ја вас молим да ме саслушате и ако мојом појавом на овом питању, нећу свратити пажњу, јер нећу говорити ни као финансиста ни као правник, али ћу говорити по мом дубоком уверењу и дубокој савести, као посланик како ову ствар схватим. Господо мени се чини да она господа правници, који су говорили у томе смислу да би се усвајањем овога члана газила наредба Устава, да закон нема повратне силе — да такви приговори немају никакве важности ни логичне основице. Ко чини такве приговоре, мени изгледа, да не разуме прави значај трошарине; сам појам трошарине не може трпети такав одговор. Трошарина је терет на оне предмете, који су за трошарину ослобођени. Процес трошарине још није свршен, а то значи, да они артикли, које трошарина затекне, подлеже трошарини, па следствено да плаћању трошарине подлеже и они артикли, који су у неколико платили трошарину по старом закону (Чује се: *тако је*).

Господо, узмимо за пример овај случај: да је неко хтео кад је повећана такса на дуван, да каже, ја сам узео дуван по старој такси и ја сам једном платио, повећану таксу не морам платити; то не може да буде тако. Па тако је исто и овде, а нарочито треба узети у обзир побуде, из којих је овај члан и потекао. Ми смо чули из говора г. министра финансије, да су неколики трговци похитали и увезли велике квантуме еспапа у намери, да обиђу закон у корист своју а на штету државних интереса. Ја држим, господо. да су интереси државе већи од интереса појединаца и где год је у питању неколицина трговаца, којима нека је част и поштовање, и интереси државни, ја држим да су интереси државни пречи. Неки су посланици говорили, како би то било неправедно да ти трговци доплаћују вишак трошарине по новом закону, на питају, како ће да се схвати трошарина на оне артикле на које је трошарина по новом закону смањена, хоће ли се њима вратити вишак, који су по старом закону платили? Ја држим, господо, да ће држава у том случају поступити као што се и у другим сличним случајевима поступа. На прилику, господо, ви знате да ако неко плаћа извесну суму као порезу на земљиште, па се после премером земљишта нађе да много плаћа и да треба да мању порезр плаћа, онда ће он у будуће ту мању порез/ и плаћати, али држава му неће вратити што је дотле више плаћао Као што видите у тим случајевима држава не стоји на равној нози као појединац према појединцу, но држава има нарочита права; то се право даје држави ради општег добра. Ако у појединим случајевима поједини грађанин буде и оштећен, опет се за то нико не љути, јер се то чини ради општег добра државног. Узмимо још један пример: држава се на прилику у рату користи имањем једног човека и он се за то не жали држави, него јој драговољно чини услуге. Ако хоћемо да водимо рачуна о државним интересима, а да се не обзиремо на сићушне интересе, онда треба примити чл. 16 као што је предложен. Друго, господо, ја налазим да ти трговци, који су увезли те велике количине еспапа неће ни најмању штету претрпети од тога, што ће платити вишак трошарине по новом закону, јер ту трошарину платиће потрошачи.

Они ће као трговци казати, купио сам по то, а продајем ти по то, и ми као потрошачи морамо то да платимо. Према томе, господо, ја држим да сваки посланик може са најмирнијом савешћу гласати за овај члан, јер је он са свим правичан.

Михаило Поповић. — Биће веома кратак и трудиће се да уђем у ствар онако како она сама то тражи. Мени се чини, ако хоћемо да тражимо одговора на питање, да ли треба овај члан да остане или не, наћи ћемо га у самој природи ствари, у самој трошарини. У напред изјављујем, да што се тиче принципалног гледишта прилазим гледишту оне господе, која су против овог члана, прилазим њима само с тога, што поред осталих разлога напоменут је нарочито важан разлог, да се сачува законска страна и осећање правичности. Но у колико сам на страни њиховој, што се тиче тога гледишта, у толико морам признати, што се тиче промене, не слажем се с њима. И мени се чини да правилно примењивање тих двају разлога, чување законске стране и правичности, ако се дубље уђе у ствар, видећете да ће и они тражити да остане овај члан као што је предложен.

Да почнемо с тим шта је трошарина? Трошарина није ништа друго но порезивање на предмете, који се троше. Строго узев трошарина требала би да се наплаћује — разуме се кад би било могућности — у оном тренутку, кад предмет уђе у потрошњу. На прилику најправилније би било

да се рецимо, кад један човек купи пола киле кафе или шећера, да му се одмах наплати трошарина. Али то није могуће у практици извести. Ова напомена била нам је потребна ради везивања даље ствари. С тога што није могуће наплатити трошарину у оном тренутку кад предмети улазе у потрошњу, унесена је одредба да се трошарина наплаћује на предмете, који су за потрошњу оглашени.

Кад то знамо, онда настаје питање, па кога се тиче та трошарина? Тиче се државе и нас потрошача. Држава има права да тражи порезу, да тражи новчана средства, новчане жртве за свој живот, за вршење оних функција, које ми као грађани, од ње тражимо. Држава има то право. Ми опет као поданици, као грађани имамо ту дужност, да дамо држави све оно, што она од нас тражи. Дакле, као што видите у трошарини јављају се та два чиниоца — држава и грађани као потрошачи. А шта је трговац? Трговац није ништа друго но посредник, преко кога држава долази до наплате те трошарине. Има ли по закону трговац ма и најмање права од онога што се зове трошарина? Нема ни по старом ни по новом закону, јер трошарина искључиво припада држави. Сад ћемо да видимо да ли се вређа чије право, да ли ту има повреде закона, ако се овај члан усвоји. Оно што је трговачко право, то је његов проценат. Сад шта видимо? Видимо опет два чиниоца — трговца и државу, а они и јесу баш у спору у овом питању. Запитајмо се какво је право државе а какво трговца? Трговачко је право на проценат а државе на трошарину. Сад, кад би настала повреда права било трговца било државе? Настала би онда, кад би трговац хтео да одузме држави од трошарине, на коју он нема права. А с друге стране држава би повредила право трговца онда, кад би му укинула нешто од његова процента, који би по старом закону имао. Има ли овде тога случаја? Нема. Овде је случај да се бркају две ствари — трошарина и проценат. Она господа, која су бранила трговце и који вели да је неправо да трговци по новом закону доплате трошарину, они су узели као да трошарина припада трговцу. Ја сам вам, држим изнео разлоге, да она не припада трговцу него држави и да њу држава наплаћује на предмете који фактички улазе у потрошњу, а то плаћају потрошачи, онда држава има права да каже до сад сам ти наплаћивала трошарину на ове предмете по старом закону, а сад ћеш плаћати по овом новом закону, или другим речима ја ти потрошачу подижем трошарину Шта ту сад има трговац. Држава подиже трошарину и ми тај вишак сада плаћамо, али ви сада хоћете да тај вишак трошарине иде трговцима у џеп. Ја сам вам мало час доказао да трговци немају ни најмање права од онога што наплаћују од трошарине; трговци су посредници и преко њих држава има да наплати трошарину. Дакле, јасно је да оно што ви тражите, да држави трговци не доплате тај вишак трошарине, него да тај вишак припадне њима, то би била повреда 36 чл. Устава, по коме би се право, које држава има а трговци немају, уступило трговцима.

То је, господо, један најкрупнији разлог који диктује за члан 16. Сад остаје оно друго гледиште осећај справедљивости а како г. Веснић рече гледиште трговачко. Ја њу да пријем расматрању тога гледишта. Кад држава допусти да јој се једно право узме, онда она тиме даје могућности онима, који са великим капиталом раде да своје еспапе продају јефтиније. А шта је држава урадила с тиме, према оним другим мањим трговцима, који нису могли на време еспап да купе? Учинила је то, да, не створивши могућност тиме мањим трговцима, они имају да чекају, док они већи не потроше своју количину еспапа, а пошто је количина еспапа ових већих трговаца велика, то значи да ће они мањи да поједу сав свој капитал. Значи да би држава учинила, намерно дозволила да упропасти десет пута више него што може да помогне. Сме ли држава тако да чини? За цело не сме. (*Одобравање*).

Дакле и морални разлог тражи да остане овај члан 16 Но да не би он био непотпун, да нам се не би пребацило: кад сте већ узели да га примењујете, зашто га не примењујете у целини, и на оне артикле, који су по старом закону скупљу трошарину платили а сад по новом јефтинију. Зашта би било право да се тим људима, који су такве артикле увезли, врати вишак трошаринске таксе, коју су по староме закону платили. Ја бих од своје стране био вољан, да то усвојимо према онима, који су скупљу трошарину платили по старом закону, тако да будемо потпуно правични, као што нисмо ради да се вређају осећаји справедљивости поклањањем богаташима.

Дакле, ја сам рад да овим трговцима, који су платили већу таксу за извесне еспапе не створимо неповољне односе у конкуренцији према онима, који ће платити мању трошарину по овоме закону.

Дакле, и морални разлог тражи да овај члан 16 остане, али са једном малом допуном, о којој сам вам ја сад говорио, Та би се допуна могла извршити, ако би Скупштина усвојила, да се овај члан врати одбору, и да се тамо према овоме моме предлогу допуни.

Молим ако има десет посланика да потпомогу овај мој предлог. (*Потпомажу га*).

Министар финансија Мих. Вујић — Пошто је потпомогнут предлог г. Мике Поповића, сматрам за дужност ово Скупштини да изјавим. Та одредба, коју г. Поповић предлаже није ушла у овај члан с тога, што је врло мали број таквих предмета, који су скупљу трошарину платили, а сад ће мању плаћати Јер трговци су знали да ће после трговачког уговора морати доћи нов закон о трошарини, и знали су према томе уговору, на које ће се артикле трошарина смањити, и за то је тих артикала мало и увезено.

Међу тим, и ако то враћање још више отежава извршења чл. 16, ипак не бих томе могао бити противан да се каже: „да ће се онима, који имају артикле, на које је трошарина смањења, плаћени вишак вратити“.

Сматрам за дужност да изјавим пред Скупштином, да против такве допуне немам ништа и ако сам даље уверен, да од такве одредбе у практици неће бити готово никаквих резултата, али ради начела правде, нека се унесе.

Љуба Јоксимовић. — Пошто је потпомогнут предлог г. Мике Поповића, да се овај члан врати у одбор ради допуне члана 16, ја бих молио, ако Скупштина усвоји ту допуну, да г. министар финансија има на уму, да се разлика трошарине врати само оним трговцима, који поднесу квите, да су платили трошарину, јер иначе они могу пријавити сав стари сапун и свеће које су шверцовали, а нису платили трошарину, па да им се враћа трошарина, коју нису ни платили (*Смех*).

Молим десет посланика да потпомогну овај мој предлог. (*Потпомажу га*).

Известилац. — Ја немам ништа противу тога да се члан 16 врати у одбор.

Потпредседник. — Кад известилац прима да се овај члан 16 врати у одбор ради допуне у смислу предлога г. Михаила Поповића и г. министра финансија, онда се о њему не може више ни говорити; него се враћа у одбор и у сутрашњој седници ће се решити. —

Данашњу седницу закључујем, а заказујем другу за сутра у 8 часова пре подне.

Дневни ред ће бити продужење данашњег дневног реда.

(Састанак је трајао до 1 часа по подне).

Одговорни уредник Ранко Петровић

Штампа српско-краљев. државне штампарије